

TÜRI ÜHISGÜMNAASIUM

INIMESEÕPETUSE AINEKAVA

Õppeaine kirjeldus

Inimeseõpetus kuulub sotsiaalainete ainevaldkonda. Gümnaasiumis on kaks inimeseõpetuse kursust: perekonnaõpetus (kõikidele gümnasistidele kohustuslik) ja valikkursus psühholoogia.

Gümnaasiumi perekonnaõpetuse ja psühholoogia kursused loovad vastavasisulised tervikud, mõtestades põhikoolis omandatud kõrgemal tasemel. Õppeainete raames omandatakse eelkõige eneseanalüüsiks ja inimese toimetulekuks vajalikke vastavasisulisi teadmisi, oskusi ja hoiakuid, kusjuures põhirõhk on teadmiste terviklikkusele - oluline on tihedalt seostada mõisteid, oskusi ja hoiakuid, et nad üksteist vastastikku toetaksid.

Kursuste üldine eesmärk on läbi teadmiste, oskuste ja hoiakute kujundamise toetada õpilase sotsiaalset pädevust ning isiksuse arengut, suunata noori tegema sotsiaalselt vastutustundlikke otsuseid. Perekonnaõpetuse kursusega taotletakse, et kasvaks õpilase toimetulek antud arenguetapil ettetulevate probleemidega, teadlikkus perekonnaga seotud küsimustes ning enda elu puudutavates tulevikuotsustes. Psühholoogia eesmärk on tõsta õpilaste teadlikkust psühholoogilistest seaduspärasustest ning nende rakendamise võimalustest igapäevaelus.

Inimeseõpetuse ainekava õpisisu on avatud kohustusliku ning süvendavate ja laiendavate teemade kaudu. Jaotuse eesmärgiks on anda võimalus käsitletavate teemade põhjalikumaks avamiseks, süvenemiseks ning vajalike teadmiste, oskuste ja hoiakute kujundamiseks. Samuti aitab õpisisu jaotus õppetööd diferentseerida ning arvestada õpilaste ja kohaliku eripära ning ühiskonnas toimuvate muutustega. Õpitulemused põhinevad kohustuslikul ainesisul.

Õppetegevuse läbiviimisel on õppe-metoodiliselt olulised kolm valdkonda, arvestades õpilase vanuseastet:

- avar metoodiline repertuaar, sealhulgas aktiivõppemeetodid (nt arutelud, rollimängud, rühmatööd, paaritööd, juhtumi analüüs, ajurünnak jne) ja praktilised ülesanded (nt vaatlused, intervjuud jne);
- individuaalse ja kollektiivse õppe võimaldamine;
- õppe sidumine koolivälise eluga (nt projektitööd, uurimistööd, kohtumised erinevate inimestega jne), kusjuures õppemeetodi valik sõltub konkreetsest õpieesmärgist.

Hindamine

Hindamine inimeseõpetuses tähendab konkreetsete õpitulemuste saavutatuse ja õppija arengu toetamist. Inimeseõpetuses hindamise eesmärk on eelkõige õpilase arengu toetamine.

Hindamise põhiliseks ülesandeks on toetada õpilase arengut seoses positiivse minapilti ja adekvaatse enesehinnangu kujundamisega, kusjuures oluline on õpilase enda roll hindamisel, pakkudes võimalusi enesehindamiseks.

Inimeseõpetuses hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi, kuid ei hinnata hoiakuid ja väärtusi. Hoiakute ja väärtuste osas antakse õpilasele tagasisidet.

Õpitulemuste kontrollimise vormid on mitmekesised, sisaldades nii suulisi, kirjalikke kui ka praktilisi ülesandeid.

Suuliste ja kirjalike ülesannete puhul õpilane:

- selgitab ning kirjeldab mõistete sisu ning omavahelisi seoseid,
- selgitab oma arvamusi, hinnanguid, seisukohti ja suhtumisi, seostades neid omandatud teadmistega,
- eristab, rühmitab, võrdleb ja analüüsib olukordi, seisundeid, tegevusi ja tunnuseid lähtuvalt õpitulemustest,
- demonstreerib faktide, mõistete ning seaduspärasuste tundmist lähtuvalt õpiülesannete sisust.

Praktiliste ülesannete puhul õpilane:

- rakendab teoreetilisi teadmisi praktiliselt õpituatsioonis,
- demonstreerib õpitulemustes määratletud oskusi õpituatsioonis,
- kirjeldab õpitulemustes määratletud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäevaelus.

Õpikeskkond

Füüsiline õpikeskkond

Õppetegevus inimeseõpetuses toimub soovitatavalt õpikeskkonnas, kus on võimalik kasutada nii infotehnoloogilisi vahendeid kui ka õppemeetodeid, mis eeldavad õpilaste ümberpaigutumist ja aktiivset osalemist.

Vaimne õpikeskkond

Väärtuskasvatus ja hoiakute kujundamine peaksid toimuma üksteist mõistvas õhkkonnas ning olema suunatud eelkõige õpilaste positiivse mõtlemise arendamisele oma arengu ja toimetulekuvõimaluste üle.

Sotsiaalne õpikeskkond

Soodne õpikeskkond toetub eelkõige: õpilaste isikupära ja isiklike seisukohtade austamisele; võimalustele vabaks arvamusteavalduseks; võimalustele initsiatiiviks, osalemiseks ja tegutsemiseks nii üksi kui ka koos teistega.

Oluline on õppe sidumine igapäevase eluga, viies igal asjakohasel juhul õppe klassiruumist välja.

Kursus: PEREKONNAÕPETUS (kursuse maht – 35 tundi)

Õppetegevus

Kursuse “Perekonnaõpetus” teemade valikul on toetunud laiemale sotsiaal-kultuurilisele ja ajaloolisele perekonnaelu kontekstile ning samuti ka vanemlusele ja kasvatusesele ning tervislikule eluviisile peres.

Õpisisu esitus kohustuslike ning süvendavate ja laiendavate teemade kaudu loob võimaluse teemade sügavamaks käsitlemiseks, arvestades õpilaste ja kohalikku eripära kui ka ühiskonnas toimuvaid muutusi.

Õppetegevuse valikul lähtutakse inimeseõpetuse üldisest eesmärgist, et toetada õpilase isiksuse arenemisele ning sotsialiseerumisele kaasa aitavate teadmiste, oskuste ja hoiakute kujunemist, kusjuures põhirõhk on hoiakute kujundamisel.

Õpilane õpib tundma ühiskonnas toimivaid demograafilisi, sotsiaalseid, majanduslikke ja ajaloolisi protsesse ja nähtusi, mis mõjutavad pereelu struktuure ja protsesse. Samuti integreerib õppeaine sotsiaalainete õppimisel saadud teadmisi ja oskusi, ning ka eelmistel kooliastmetel õpitut, süstematiseerides õpitut perekonnaelu kontekstis ühiskonnas. Sellest tulenevalt rõhutatakse inimeseõpetuses aine praktilist ja rakenduslikku kallakut. Õppetegevused on aine eesmärkidest lähtuvalt õpilase jaoks mõistetavad ja tähenduslikud ning toetavad arusaama õpitava vajalikkusest. Kogu ainekäsitus on võimalikult elulähedane.

Lõiming

Inimeseõpetus on multidistsiplinaarne õppeaine, mis omab tihedaid kokkupuutepunkte mitmete õppeainetega. Inimeseõpetuse kursuses „Perekonnaõpetus“ on oluline lõiming teiste õppeainetega järgmiste teemade lõikes:

- eesti keel – suuline ja kirjalik eneseväljendus;
- matemaatika – pere eelarve ja materiaalsed ressursid peres;
- bioloogia - reproduktiivtervist mõjutavad tegurid, pereplaneerimine ja seda mõjutavad tegurid;
- ajalugu – perekonna minevik, olevik ja tulevik, abielu, tavad ja kombed;
- ühiskonnaõpetus – perekonna funktsioonid, registreeritud abielu ja vabaabielu, vanemlus, terviseriskid ja nende ennetamine üksikisiku, perekonna ja ühiskonna tasandil, abielu ja laste elu reguleerivad seadused.

Perekonnaõpetuses on oluline lõiming läbivate teemade lõikes:

- elukestev õpe ja karjääri planeerimine – kodu kui elukeskkond, pereliikmete vajadused ja väärtused ning nende arvestamine, rollide jaotumine peres;
- teabekeskond – abielu ja laste elu reguleerivad seadused;
- tervislik eluviis – perekond, inimese tervis ja tervislik eluviis, terviseriskid ja nende ennetamine;
- ühiskonna jätkusuutlik areng – kooselu- ja perekonna eri vormid, perekonna funktsioonid indiviidi ja ühiskonna seisukohast, perekeskne ja individualistlik perekäsitus, abielu toetav lähedane sotsiaalne võrgustik.

Õpitulemused

Kursuse läbinud õpilane:

- 1) selgitab kooselu ja perekonna eri vormide osa üksikisiku ning ühiskonna elus;
- 2) väärtustab perekonda ning teab, oskab näha ja analüüsida lähedaste inimsuhete rolli inimese elus ning oma vastutust suhtes;
- 3) analüüsib perekonna funktsioone indiviidi ja ühiskonna seisukohast ning omab valmidust korraldada argielu kodus, arvestades pereliikmete turvalisust, vajadusi ja tervist;
- 4) tunneb abielu ja perekonna psühholoogilist, seadusandlikku ning majanduskülge, teadvustades ühiskonna mõju perekonna kasvatustegevusele;
- 5) selgitab lapse arengu põhiküsimusi ja lapsevanema rolli lapse kasvatamises;
- 6) selgitab püsisuhte olemust ning selle seost seksuaalsuse ja armastusega, väärtustades usaldust ning positiivsed tundeid;
- 7) tunnetab iseennast, oma rolli ja vastutust nii kasvuperekonna kui ka loodava perekonna liikmena;
- 8) omab valmidust seostada enda poolt tehtavaid valikuid isikliku pereelu õnnestumise võimalustega tulevikus;
- 9) mõistab vajadust tegutseda turvaliste inimsuhete loomise, säilimise ja arendamise nimel ning omab valmidust olla pere ja peret ümbritseva sotsiaalse võrgustiku liige.

Õppetöös kasutatavad õppematerjalid

Kagadze, M., Kraav, I., Kullasepp, K. *Perekonnaõpetus. Inimeseõpetuse õpik gümnaasiumile.* Koolibri.

Gümnaasiumi valdkonnaraamat *Sotsiaalsed. Inimeseõpetus.*
http://www.oppekava.ee/index.php/G%C3%BCmnaasiumi_valdkonnaraamat_SOTSIAALAINED

I. teema: PEREKOND. 5 tundi

<i>Kohustuslik</i>	<i>Laiendav ja süvendav</i>
* Perekond. Perekonna minevik, olevik ja tulevik. * Kooseluvormid. Perekonna eri vormid. * Perekonna funktsioonid indiviidi ja	* Perekond kultuurikandjana. * Üksi elamise plussid ja miinused

ühiskonna seisukohast. * Perekeskne ja individualistlik perekäsitlus.	
--	--

Teema *Perekond* läbimise järel õpilane:

- 1) kirjeldab perekonna ja peresuhete muutumist aegade vältel;
- 2) selgitab kooselu ja perekonna vormide mitmekesisust, analüüsides nende eeliseid ning puudusi;
- 3) analüüsib perekonna funktsioone indiviidi ja ühiskonna seisukohast ning selgitab, kuidas oleneb nende täitmine igast pereliikmest;
- 4) selgitab perekeskse ja individualistliku perekäsitluse olemust.

II. teema: PÜSISUHE. 6 tundi

<i>Kohustuslik</i>	<i>Laiendav ja süvendav</i>
* Lühi- ja pikaajaline suhe. Püsisuhte loomine ja säilitamine. Püsisuhte püsimist mõjutavad tegurid. Tunded ja püsisuhe. Püsisuhetest tulenev vastutus. Toimetulek suhete lõppemisega. * Armastuse olemus ja liigid. Seksuaalsuhted. Turvaline seksuaalkäitumine. Ühiskonna ja kultuuri mõju suhtumisele seksuaalsusesse.	* Seksuaalsuhted ja –käitumine ealises dünaamikas. * Suhtesõltuvus. * Vägivald pere suhetes.

Teema *Püsisuhe* läbimise järel õpilane:

- 1) kirjeldab püsisuhte loomist ja säilimist mõjutavaid tegureid ning tähtsustab positiivseid tundeid ja negatiivsete tunnetega toimetulekut turvalise püsisuhte alusena;
- 2) mõistab püsisuhetest tulenevat vastutust ning kirjeldab toimetulekuviise lähisuhete lõppemise korral;
- 3) kirjeldab armastuse olemust, võttes aluseks armastuse liigituse;
- 4) selgitab seksuaalsuhete seotust armastusega ning turvalise ja vastastikku rahuldust pakkuva seksuaalkäitumise põhimõtteid inimsuhetes;

- 5) kirjeldab, kuidas mõjutavad ühiskond ja kultuur suhtumist seksuaalsusesse ning seksuaalsuhetesse.

III. teema: ABIELU. 4 tundi

<i>Kohustuslik</i>	<i>Laiendav ja süvendav</i>
<p>* Abielu: registreeritud abielu ja vabaabielu. Abielu, tavad ja kombed. Abielu toetav lähedane sotsiaalne võrgustik. Abieluline kohanemine.</p> <p>* Abielu perioodid. Abielulise rahulolu muutused kooselu jooksul. Abielusuhtest tulenevad õigused ja kohustused.</p>	<p>* Traditsiooniline ja võrdsusele suunatud abielu.</p>

Teema *Abielu* läbimise järel õpilane:

- 1) analüüsib registreeritud ja vabaabielu võimalikke eeliseid ning puudusi;
- 2) selgitab abieluga seonduvate tavade ja kommete tugevdavat ning toetavat mõju inimsuhetele;
- 3) mõistab lähedase sotsiaalse võrgustiku tähtsust abielu toetava süsteemina;
- 4) kirjeldab abielu perioode ning abieluga kohanemist ja rahulolu mõjutavaid tegureid;
- 5) selgitab abielusuhtest tulenevaid õigusi ja kohustusi.

IV. teema: VANEMLUS. 5 tundi

<i>Kohustuslik</i>	<i>Laiendav ja süvendav</i>
<p>* Vanemlus ja selle komponendid: bioloogiline, juriidiline, psühholoogiline, sotsiaalne.</p> <p>* Vanemate roll ja vastutus lapse kasvatajana. Pereplaneerimine ja seda mõjutavad tegurid.</p> <p>* Planeerimata rasedus.</p>	<p>* Vanemate kasvatusstiilid.</p> <p>* Üksikvanem kasvatajana.</p> <p>* Lapse ootus ja sünn.</p> <p>* Lastetus.</p>

Teema *Vanemlus* läbimise järel õpilane:

- 1) kirjeldab vanemluse olemust, lähtudes selle komponentidest;
- 2) analüüsib vanemate kasvatuslikust rollist tulenevat vastutust lapse kasvatamisel;
- 3) selgitab tegureid, mis mõjutavad inimese reproduktiivtervist;
- 4) kirjeldab tõhusaid meetodeid, mis aitavad planeerida rasedust soovitud ajal;
- 5) selgitab planeerimata rasedusega kaasnevaid valikuid ning neid mõjutavaid tegureid.

V. teema: LAPS. 3 tundi

<i>Kohustuslik</i>	<i>Laiendav ja süvendav</i>
<ul style="list-style-type: none"> * Lapse areng ja vanema osa selles. * Kiindumussuhe lapsega ning vanemate mõju selle kujunemisele. * Kodukasvatuse olemus, eesmärgid ja osa lapse arengus. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kodukasvatuse ja vanemate-laste suhe lapse ealises dünaamikas. * Lapse arengut ja perekonda toetavad isikud ja institutsioonid.

Teema *Laps* läbimise järel õpilane:

- 1) selgitab laste arengulisi vajadusi varajases lapseas ja vanemate osa nende rahuldamisel;
- 2) selgitab lapse ja vanema vahelise kiindumussuhte olemust ning vanemate mõju selle kujunemisele;
- 3) analüüsib kodukasvatuse olemust ja tähtsust lapse arengus.

VI. teema: KODU JA ARGIELU. 7 tundi

<i>Kohustuslik</i>	<i>Laiendav ja süvendav</i>
<ul style="list-style-type: none"> * Kodu ja selle loomine. Kodu kui elukeskkond. * Pereliikmete vajadused ja väärtused ning nende arvestamine. Sallivus suhetes. Rollide jaotumine peres. Abistavad suhted peres. * Suhtlemine peres. Lahkhelid peres ning nende lahendamise võimalused. 	<ul style="list-style-type: none"> * Kombed ja traditsioonid peres ja lähikonnas. * Armukadedus. * Suhted sugulastega. Suhted õdedevendadega peres. * Perekond ning terviseinfo ja tervisetenuste usaldusväärsus.

<p>* Perekond, inimese tervis ja tervislik eluviis. Terviseriskid ning nende ennetamine üksikisiku, perekonna ja kogukonna tasandil.</p> <p>* Lahkumine ja lahutus. Lein ja toimetulek sellega. Perekondlike suhete säilitamine.</p>	<p>* Suhete kujunemine uusperes.</p> <p>* Lapse lein.</p>
--	---

Teema *Kodu ja argielu* läbimise järel õpilane:

- 1) teadvustab kodu kui turvalise elukeskkonna mõju inimese ja tema lähisuhete arengule;
- 2) selgitab ning oskab näha võimalusi pereliikmete vajaduste ja väärtustega arvestamiseks ning vastastikuseks toetuseks ja abiks;
- 3) kirjeldab pereliikmete rollide ja rollinõuete kokkuleppelisust ja paindlikkust ning nende mõju peresuhetele;
- 4) demonstreerib õpitu olukorras tõhusaid lahkelide lahendamise viise peres;
- 5) kirjeldab tegureid, mis mõjutavad pereliikmete füüsilist, emotsionaalset, sotsiaalset ja vaimset tervist ja tervislikku eluviisi, ning selgitab võimalusi neid säilitada ja parandada;
- 6) teab, kuidas sõltuvus erinevatest ainetest või tegevustest mõjutab peresuhteid, ning selgitab kaassõltuvuse olemust;
- 7) oskab seada tervise edendamiseks seonduvaid eesmärke nii enda, perekonna kui ka kogukonna tasandil;
- 8) teadvustab lahkumise ja lahutuse põhjusi ning tagajärgi;
- 9) teadvustab leina olemust ning leinast ülesaamise võimalusi;
- 10) väärtustab perekondlike suhete säilimist ja perekonda.

VII. teema: PEREKONNA MAJANDUSELU JA SEADUSANDLUS. 3 tundi

<i>Kohustuslik</i>	<i>Laiendav ja süvendav</i>
<p>* Pere eelarve ja materiaalsed ressursid peres. * Abielu ja laste elu reguleerivad seadused.</p>	<p>* Laen ja laenamine.</p> <p>* Abikaasade ühine omand seadusandluses. * Perekonna ja selle</p>

	liikmete turvalisuse tagamine juriidiliste sätete kaudu.
--	--

Teema *Perekonna majanduselu ja seadusandlus* läbimise järel õpilane:

- 1) oskab kavandada pere eelarvet ning mõistab iga pereliikme õigust oma ajale, ruumile ja materiaalsele kulutustele, arvestades teisi;
- 2) teab põhilisi abielu ja laste elu reguleerivad seadusi.

VIII. teema: PEREKOND INIMESE ELUS. 2 tundi

<i>Kohustuslik</i>	<i>Laiendav ja süvendav</i>
* Perekonna tähtsus inimese elu erinevatel perioodidel. * Side põlvkondade vahel. Õnn ja perekonnaelu.	* Perekonna arengu perioodid. *Perekonnaelu mõju perekonnaliikmete turvalisusele ja heaolule.

Teema läbimise järel õpilane:

- 1) selgitab perekonna tähtsust inimese jaoks elu erinevatel perioodidel;
- 2) selgitab põlvkondi ühendavate sidemete tugevdavat ja toetavat mõju pereelule;
- 3) väärtustab perekonnaelu positiivset rikastavat mõju inimese lähisuhete võrgustikule